Kinds härad.

Kinds härad är beläget längst i SÖ. Till arealen det största häradet inom Älvsborgs län är Kind företrädesvis en tämligen högt belägen skogsbygd med vidsträckta mossar, särskilt i det östra gränsområdet mot Småland. Den glesa bebyggelsen har huvudsakligen följt ådalarna kring Ätran och dess biflöden. Här, nära landsvägsknutarna vid de gamla huvudvägarna från Halland i väster till Västergötlands centralbygder och norra Småland, ha de flesta av häradets 7 runstenar stått. Dessa fördela sig på 5 av häradets 35 socknar sålunda: Länghem 1, Månstad 1, Nittorp 2, Svenljunga 2, Tranemo 1. De äro alla bevarade. 6 av inskrifterna äro anbragta på resta stenar, den sjunde, Vg 191, på en mindre tympanonsten. 4 stenar äro fullständigt bevarade (Vg 190, 192, 194, 195), av de övriga 3 äro delar förstörda.

Ingen av häradets runstenar står med säkerhet på ursprunglig plats. Möjligen är detta fallet med Vg 189. Beträffande Vg 192, 194 och 195 torde dessa dock stå helt nära sina ursprungliga platser. De övriga äro flyttade; två ha påträffats i brofästen (Vg 190, 191) och en i Svenljunga gamla kyrka (Vg 193).

Tre inskrifter (Vg 192, 194, 195) finnas upptecknade redan i *Ransakningarna*, men ingen av dessa finnes i *Bautil* (1750). Vg 194 och 195 registrerades av J. G .Liljegren, *Runurkunder* (1833). Först under 1800-talets senare hälft utökades antalet kända inskrifter med tre nyfynd (Vg 189, 191, 193) till sammanlagt 6, alla behandlade av K. Torin. 1905 slutligen påträffades Vg 190.

189. Länghems sn, Lilla Svenstorp.

Pl. 154.

Litteratur: T 115. N. G. Djurklou, Reseberättelse från Småland 1870, s. IV (ATA), Anteckningar i VFA; Fritz Claeson, Kinds härads runstenar [1881–82] (hs, tillh. fru Thyra Claeson, Uddebo; tryckt i: Från Borås och de sju häraderna 1947, s. 70 f., jfr även samma arb., s. 62); J. Anderson, Boken om Kind (1930), s. 129.

Äldre avbildningar: Djurklou, bläckteckning (i a.a. 1870); Claeson, blyertsteckning 1882 (i a.a., återgiven i Från Borås och de sju häraderna 1947, s. 71); S. Welin, tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 115).

Runstenen står rest 1 km. SSV om det vägskäl, där vägen till Lilla Svenstorp går ut från vägen Länghem–Svenljunga, c:a 200 m. SV om den sista gården, 10 m. in i skogen, på vänstra sidan om ett flackt berg, som byvägen passerar. Runstensfyndet anmäldes ursprungligen till antikvitetsintendenten N. G. Djurklou, som år 1870 granskade stenen. Djurklou redovisar sålunda för stenens belägenhet: »Stenen som man försökt att kila sönder och illa behandlat, låg utmed vägen till Svenljunga, blef upprest och är nu 5,2 fot hög 2,8 fot bred, samt har följande till en del utblindade inskrift ... Så långt man kunde minnas tillbaka hade stenen varit afslagen, men ännu för några år sedan hade det felande stycket, som nu förgäfves eftersöktes funnits qvarliggande.» F. Claeson bestämde 1882 stenens plats till »blott några få fot från landsvägen mellan Svenljunga och Bragnum, $\frac{1}{8}$ mil från sistnämnda ställe».

Granit. Höjd 1,6 m., bredd 0,85 m. Stenen är illa medfaren, och runor finnas bevarade endast på högra sidan, som fortfarande är jämn och vacker. Vänstra sidan av stenen är bortslagen.

Inskrift:

stifatr : sati : stin : þani : eftiʀ . . .
5 10 15 20

Styfialdr(?) *satti sten þenna æftiʀ* ...

»Styvjald(?) satte denna sten efter ...»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. Runorna i namnet vid inskriftens början äro säkra. Möjligen är 1 **s** av formen ᚴ liksom 12 **s**. 19 **i** har två punkter huggna på hst, placerade som ansatser till **o**-bistavar; måhända beror runans utseende på att ett felristat sk rättats till **i**. 24 **r** är osäker.

Djurklou har icke urskilt 19 **i** samt 23–24 **ir**. — Torin 13 **i**. R. 19 har han uppfattat som sk i form av två punkter. 23 **i** är utelämnad.

Tolkningen av namnet erbjuder vissa svårigheter. Torin återger det bokstavstroget »*Stifatr*», men ett sådant namn är okänt. Det torde vara nödvändigt att räkna med något eller några utelämnade runtecken. *Styfialdr* är tänkbart men givetvis osäkert. Om detta namn se U 773. Möjligen kan runföljden åsyfta *Stenfastr*.

Mjöbäcks sn, Moghult.

En föregiven runristning vid Moghult i Mjöbäcks sn visade sig enligt S. Welin (uppgift i VFA) vid besök 1891 vara sprickbildning.

190. Månstads sn, Månstadskulle järnvägsstation.

Pl. 155.

Litteratur: Fritz Brusewitz, Brev t. Riksantikvarien $^{18}/_{8}$ 1905, t. H. Hildebrand $^{23}/_{8}$ 1905 (ATA); J. Anderson, Boken om Kind (1930), s. 141.
Äldre avbildning: F. Brusewitz, bläckteckning 1905 (ATA).

Runstenen står rest på den s.k. Månstads kulle intill stationshuset med samma namn. Kullen utgör en naturlig höjd, som fått förbli orörd, då jord schaktades bort ur en ås för stationsbyggnaden.

Stenen påträffades sommaren 1905 i en brogjuta 600–800 m. N om stationen i samband med brons omläggning. Den låg i landfästet med runinskriften nedåt och befanns vid upptagandet sönderslagen i två delar.

Granit. Höjd 1,97 m., bredd 1,16 m. Stenen lagades genom Riksantikvarieämbetets försorg år 1957. Runorna äro tydliga om än på sina ställen grunt huggna.

Inskrift:

ikialtr : sati : s - - n : þani : eftiʀ : krimulf : sun : si :
5 10 15 20 25 30 35

Ingialdr satti s[*te*]*n þenna æftiʀ Grimulf, sun sinn.*

»Ingjald satte denna sten efter Grimulv, sin son.»

Till läsningen: På r. 13 äro spåren av **t**-bistavar osäkra. 14 **i**(?) är bortslagen i sprickan. 20 **e** är stungen, däremot ej 25 **k**. 34 **n** är avslagen nedtill. Mellan 34 **n** och 35 **s** ha sannolikt inga runor ristats.

Båda namnen äro tämligen vanliga, ehuru intet av dem eljest förekommer i västgötska runinskrifter. Om runföljden **þani** se Vg 152.